

Повсткін Д.О., студент,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м.Київ
Науковий керівник: Багіров С.Р., к.ю.н., доцент

ІНСТИТУТ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ

Розвиток сучасної кримінально-правової думки, практика законотворення та застосування кримінального закону переконують, що охоронна функція держави не повинна забезпечуватися тільки заходами примусу, оскільки за допомогою заходів заохочення можна досягти бажаного результату в значно коротший термін. Наявність зазначених норм у кримінальному законодавстві є показником рівня цивілізованості суспільства. Це підтверджується значною кількістю міжнародно-правових актів, прийнятих у цьому напрямку. Тому і в кримінальному законодавстві України почали з'являтися норми, які передбачають можливість звільнення осіб, що скоїли злочин, від кримінальної відповідальності, норми профілактичного характеру та інші заохочувальні норми. Однією з таких норм, є норма, яка передбачає можливість звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

Відповідно до ст. 46 КК України, особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду [1].

Підставою звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим слід вважати факт примирення сторін, незалежно від того, хто став ініціатором такого примирення, здійснив перші заходи до цього і завдяки чийм зусиллям таке примирення стало можливим.

Факт примирення означає оформлену в належній процесуальній формі відмову потерпілого від свої попередніх претензій і вимог до особи, яка

вчинила злочин, прохання закрити кримінальне провадження. У кримінальному процесуальному законодавстві чітко не визначено форму та зміст такої заяви. Про відповідні наміри потерпілого можуть свідчити, зокрема: усна заява, закріплена в протоколі допиту (судового засідання); письмова заява, передана слідчому, прокурору або суду безпосередньо потерпілим; нотаріально засвідчена заява (у разі її надання представником потерпілого); укладена між сторонами мирова угода.

Примирення з потерпілим-фізичною особою має бути наслідком його вільного волевиявлення. Неприпустимим є неправомірний вплив (тиск) на потерпілого як з боку слідчого, прокурора чи судді, так і з боку підозрюваного, обвинуваченого чи його оточення (наприклад, залякування потерпілого чи його близьких, погрози на їх адресу тощо). У такому разі примирення з боку потерпілого визнається вимушеним, тобто таким, що не має юридичного значення та не є підставою для звільнення винуватого від кримінальної відповідальності за ст. 46 КК України.

Якщо ж потерпілими від злочину є кілька осіб, то підозрюваний повинен примиритися з кожним з потерпілих. Недосягнення примирення хоча б з одним потерпілим виключає можливість застосування ст. 46 КК України [2].

Кримінальну відповідальність та звільнення від кримінальної відповідальності не можна розглядати поза кримінально-правовим аспектом. Відповідальність необхідно розглядати як інститут, пов'язаний із правовідносинами, звідки він бере свій початок; таке ж розуміння кримінальної відповідальності можна простежити й у працях Л. Багрій-Шахматова [3].

Але не всі вчені визнають той факт, що звільнення є інститутом кримінального права, тому що не можна звільнити від того, що ще не призначено. Відповідно до статті 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину й не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Під час звільнення виходить, що порушується принцип законності та принцип гуманізму, оскільки особу звільняють від того,

чого ще немає. Звільнення від кримінальної відповідальності визначають як інститут, який диференціює заходи кримінально-правового впливу [4, с. 85].

Дискусійним залишається й питання про визнання підозрюваним чи обвинуваченим своєї винуватості як передумови для звільнення його від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпілим. У будь-якому разі, якщо підозрюваний, не визнаючи своєї винуватості у вчиненому злочині, погоджується на примирення з потерпілим, сподіваючись у такий спосіб уникнути обвинувального вироку та покарання, про звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням не йдеться.

Отже, наразі питання законодавчого врегулювання звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим як одного з інститутів кримінально-правового впливу залишається актуальним і потребує вдосконалення для подальшого його використання в теоретичній та практичній діяльності.

Література:

1. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 року: за станом на 29.09.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Багрий-Шахматов Л.В. Социально-правовые проблемы уголовной ответственности и форм ее реализации : [учеб. пособие] / Л.В. Багрий-Шахматов. – О. : ООО «Дизайн и полиграфия», 2000. – 220 с
4. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності. / Ю.В. Баулін. – К. : Атіка, 2004. – 296 с.